

УДК 343.851
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2023.19>

С. А. Шубіна
orcid.org/0000-0003-4924-3508
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ПРИВЛАСНЕННЮ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми. У процесі тривалого історичного розвитку людства сформувались основні типи економічної власності, до яких і належить житлово-комунальне господарство (ЖКГ), як одна з важливих соціально-господарських галузей із системою підприємств, установ та організацій, які виконують виробничі й невиробничі функції із забезпечення населення необхідними ресурсами та наданням послуг із належного утримання житла, благоустрою населених пунктів і розвитку відповідної інфраструктури. На практиці багато з цих послуг надають спеціалізованими ЖКГ, які залучають на договірних засадах інші спеціалізовані підприємства. В містах вони входять до складу міського господарства. У багатьох містах і селищах підприємства комунального господарства обслуговують також і промислові підприємства, забезпечуючи їх водою, електроенергією, газом та ін. Однак залежно від місцевих умов, промислові підприємства мають і власні системи тепло забезпечення, водопостачання, каналізацію, і інші споруди комунального призначення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Деякі кримінально-правові та кримінологічні проблеми запобігання у сфері житлово-комунального господарства досліджувались такими вченими як Д. І. Бедняков, Р. І. Благута, В. І. Василичук, С. В. Євдокименко, А. Ф. Зелінський, А. Б. Камоцький, П. В. Кобзаренко, Г. С. Крайник, В. Д. Ларічев, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, В. М. Махов, А. В. Микитчик, В. Л. Ортинський, І. М. Попова, А. В. Савченко, О. В. Таран, О. В. Тихонова, В. В. Топчій, В. В. Фещук, М. С. Цуцкірідзе, В. В. Черней, О. В. Яскевич та ін. Тому, на сьогодні, в умовах розбудови правової демократичної держави європейського зразка існує потреба у створенні дієвої системи кримінальної юстиції, здатної вживати скоординованих заходів, спрямованих на запобігання кримінальній протиправності та корупції, розроблені окремої кримінологічної методики організації запобігання та виявлення таких кримінальних правопорушень, детермінантів та осіб їх вчинення, вжиття загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та

індивідуальних заходів запобігання в умовах чинного кримінального і кримінального процесуального законодавства.

Метою статті є створення дієвої системи кримінальної юстиції, здатної вживати скоординованих заходів, спрямованих на запобігання кримінальній протиправності та корупції, розроблені окремої кримінологічної методики організації запобігання та виявлення у сфері житлово-комунального господарства.

Виклад основного матеріалу. За останні роки, кількість кримінальних протиправних діянь у ЖКГ залишається стабільно високою з тенденцією до щорічного зростання питомої ваги тяжких та особливо тяжких її проявів, а також розмірів заподіяної ними шкоди (якщо у 2015 р. зареєстровано 1875 кримінальних правопорушень, то у 2021 р. – 2137) [1; 2]. Серед внесених відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань переважають кримінальні протиправні посягання проти власності (74%), у тому числі вчинені шляхом привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (48%), що пов'язано з тривалим реформуванням житлово-комунальної сфери та вчиненням розкрадань особами, які виконують організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції в управліннях, підприємствах або організаціях ЖКГ (19%).

Також варто відмітити, що злочинці стали активно пристосовуватися до нової системи функціонування ЖКГ і форми контролю за її діяльністю, розширили способи розкрадань за допомогою корупційної складової, корупційних зловживань. Характерним для ЖКГ є кваліфіковане приховування злочинцями слідів та ознак дій передбачених ст. 191 КК України (частка латентної (невиявленої) кримінальної протиправності у цій сфері складає близько 75%) шляхом взаємодії з різними фіктивними господарючими суб'єктами недержавного сектору, що займаються житлово-комунальним бізнесом, підтриманням бюджетно-накладної, кошторисної, реєстраційної та дозвільної документації, ігноруванням житлово-комунальних стандартів і норм, використанням технологій легалізації (відми-

вання) злочинних доходів, що значно ускладнює запобігання, своєчасне виявлення таких кримінальних правопорушень.

На думку О. М. Джужі, у широкому сенсі спеціально-кримінологічне запобігання злочинам полягає у: 1) цілеспрямованому здійсненні цього виду запобіжної діяльності як функції; 2) зв'язку з елементами системи «по горизонталі» (взаємодія) і «по вертикалі» (підпорядкування); 3) неухильному виконанні команд управляючого механізму системи; 4) виборі лінії поведінки відповідно до стану об'єкта профілактичного впливу [3, с. 63]. Виходячи з цього, *спеціально-кримінологічне запобігання привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері ЖКГ є комплексною діяльністю уповноважених органів сектору безпеки й громадськості спрямованою на зменшення рівня розкрадань у сфері ЖКГ, виявлення та усунення або нейтралізацію детермінантів, які формують кримінальну протиправну спрямованість осіб (організованих груп), їх відвернення на стадії виявлення наміру чи готування, а також на етапі припинення розпочатої протиправної (зокрема кримінальної протиправної) діяльності, що здійснюється за допомогою кримінологічних засобів.*

Загалом організація спеціально-кримінологічного напрямку запобігання в контексті предмету дослідження має включати в себе декілька етапів.

I) організаційне забезпечення:

підготовка кадрів, які спеціалізуються на виявленні розкрадань [4];

розроблення певних, більш ефективних форм взаємодії з населенням та використання його запобіжних можливостей.

II) інформаційне забезпечення, оперативне надходження кримінологічної інформації та пошук її додаткових джерел;

III) прогностично-аналітичне забезпечення, яке включає в себе широкий спектр методів, зокрема побудови імітаційних моделей, криміногенних ситуацій, карт-схем;

IV) теоретико-методичне забезпечення, використання запобіжних можливостей, облік усіх обставин, ситуацій, що складаються, модернізація апробованих і розроблених нових тактичних прийомів, методичних схем запобігання кримінальним правопорушенням.

Основною діяльністю із запобігання привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері ЖКГ є робота оперативних підрозділів. Так, у ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [5] зазначено, що підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність (ОРД), зобов'язані в межах своїх

повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу ОРД, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного *виявлення і припинення злочинів* та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень.

Одним із різновидів спеціально-кримінологічного запобігання є оперативно-розшукова профілактика. Хоча, як зазначає С. О. Павленко, важлива специфічна особливість оперативно-розшукової профілактики, що відмежовує її від інших видів профілактики (кримінологічної, криміналістичної), полягає в тому, що під час її здійснення, окрім гласних заходів, проводяться негласні заходи з використанням сил, засобів та методів оперативно-розшукової діяльності задля досягнення мети оперативно-розшукової профілактики [6; 7]. З таким твердженням погодитися важко, позаяк немає особливого значення якими заходами проводиться запобігання – гласними чи негласними.

У теорії ОРД є достатньо усталеною позиція вчених про те, що мету оперативно-розшукової профілактики становить система заходів, яка передбачає: вплив на особу для того, аби вона добровільно відмовилася від реалізації злочинних намірів; усунення причин та умов, якими має намір скористатися особа; штучне створення обстановки, що виключає або істотно ускладнює можливість учинення злочинів; притягнення особи до відповідальності (кримінальної, адміністративної, дисциплінарної) за здійснення підготовчих дій; затримання на «гарячому» під час замаху на вчинення злочину [8].

Тактику запобігання значною мірою визначають, з одного боку, маскування системи ЖКГ, з іншого – так звана «активна оборона», тобто сукупність дій, спрямованих на дестабілізацію правоохоронної системи [9].

Існує кілька рівнів протиборства залежно від масштабів діяльності злочинних формувань.

Індивідуальний. Сюди, наприклад, входять: перевірки оточення, зміна адреси, приховування майна здобутого злочинним шляхом, у «надійних» місцях, відділення цих доказів від своєї особистості.

Груповий. Він базується на загальних групових інтересах. На цьому рівні виявляються дві головні проблеми: перша – забезпечення досягнення злочинних цілей будь-якими засобами, які не приведуть до провалу співучасників груповий злочинної діяльності; друга – продовження існування, виживання і навіть процвітання організованих груп у сфері ЖКГ [10].

Одним із напрямів оперативно-розшукової профілактики є виявлення кримінальних правопорушень. У цьому контексті варто наголосити,

що розкраданням у сфері ЖКГ властиві: прихований характер діяльності; латентність значної частини кримінальних правопорушень, вчинювана суб'єктами ЖКГ; криміногенна активність у поєднанні з конспіративністю протиправної поведінки; кримінальний динамізм, який сприяє швидкому пристосуванню до нових умов і протидії правоохоронних органів. Виявити таємну замасковану протиправну діяльність і забезпечити кримінальне переслідування винуватих без застосування сил та засобів ОРД неможливо або вкрай ускладнено [11, с. 97]. У діяльності з розкриття кримінальних правопорушень мета досягається шляхом вирішення конкретних завдань різного змісту і першим етапом діяльності з їх розкриття є саме пошук, виявлення та перевірка ознак вчиненого (або такого, що наразі вчиняється) кримінального правопорушення. Тому діяльність правоохоронних органів починається з аналізу вихідної ситуації (шляхом дослідження об'єктів, у яких відображена інформація про злочинну діяльність), в результаті якого в суб'єкта формується вихідна модель дій [12, с. 93], яка надалі слугуватиме розробці та плануванню дій щодо фіксації злочинної діяльності.

На переконання В. П. Корж, ознаки кримінальних правопорушень можуть бути виявлені в результаті проведення оперативно-розшукових заходів, затримання особи під час вчинення кримінального правопорушення, розгляду заяв і повідомлень громадян або юридичних осіб, під час розслідування інших кримінальних правопорушень, розгляду матеріалів кримінального провадження у суді [13, с. 283].

На нашу думку, основний недолік раніше розроблених методик виявлення кримінальних правопорушень – це слабкий зв'язок з динамічним процесом учинення кримінальних правопорушень в умовах їх латентності. Такі методики здебільшого не враховують засновану на глибокій конспірації «технологію» діяльності у сфері ЖКГ. Придатні для тих випадків, коли матеріали кримінальних проваджень вміщують відомості, що вказують на конкретну особу, яка вчинила кримінальне правопорушення (або інші важливі обставини), ці розробки значно менш корисні у випадку різкого дефіциту оперативної та процесуально значимої інформації. У результаті, діючи в подібних ситуаціях, практичні працівники вимушені спиратися головним чином на власний, часто небагатий досвід розкриття аналогічних кримінальних правопорушень.

Зазначене вище вимагає від правоохоронних органів створення системи отримання оперативно значимої інформації, а це неможливо без використання всього арсеналу негласних сил, засобів і методів ОРД. Правильне застосування сил і засобів ОРД під час пошуку ознак розкра-

дань дозволяє своєчасно виявляти латентні кримінальні правопорушення; сприяє вирішенню кримінологічних завдань, в умовах яких відомі учасники злочинної діяльності, відомо, що вони вчиняють кримінальні правопорушення, але невідомі факти їх вчинення; виявляти ознаки, які безпосередньо вказують на злочинну діяльність і у цьому зв'язку використовувати їх у процесі доказування злочинної діяльності керівників ЖКГ; сприяє тактико-психологічному аналізу взаємовідносин у середовищі осіб, які пов'язані спільною злочинною діяльністю, що дозволяє вирішувати низку кримінологічних задач та визначати осіб, які становлять оперативний інтерес. Тобто виявлення фактів вчинення кримінальних правопорушень конкретними особами надає підстави для початку і конкретизації запобіжних заходів відносно них. Виявлення розкрадань у сфері ЖКГ в переважній більшості випадків здійснюється оперативно-розшуковим шляхом, тобто шляхом спостереження за криміногенним середовищем; викриття в цьому середовищі стійких кримінальних зв'язків, встановлення організаторів, керівників та інших осіб [14]. Будь-яке відхилення в системі пошукової діяльності оперативних підрозділів відображається на ефективності запобігання.

Якщо при здійсненні оперативного пошуку по лінії «фактових» кримінальних правопорушень (правопорушень – інцидентів) в оперативних працівників може бути у наявності первинна інформація – сліди злочинного діяння (на потерпілому або на предметах оточуючої обстановки), свідчення потерпілих або очевидців події, матеріали експертиз тощо, то при виявленні ознак латентних кримінальних правопорушень пошук здійснюється за ознаками, які задані не матеріалами конкретного кримінального провадження, а на основі стратегічної, аналітичної інформації [15, с. 495–504]. Відмінною рисою первинної оперативної інформації є та обставина, що вона є або результатом застосування сил, засобів і методів ОРД, або отримана з гласних джерел і потребує спеціальної перевірки з використанням негласних можливостей. У теорії і практиці пошук первинної інформації, виявлення осіб і фактів, що становлять оперативний інтерес, розглядається як самостійна форма ОРД. Виявлення осіб і фактів, що становлять оперативний інтерес, – це комплекс цілеспрямованих заходів, здійснюваних суб'єктами оперативно-розшукової діяльності з метою виявлення, одержання і накопичення відомостей, що містять нові, раніше невідомі дані, які мають значення для вирішення задач у боротьбі зі злочинністю [16, с. 137]. Характерною рисою пошуку є те, що він повинен здійснюватися як з урахуванням конкретних фактів, учинених і зареєстрованих криміналь-

них правопорушень, так і поза залежністю від їх наявності – саме ця обставина підкреслює ініціативність і активність пошуку, обумовлює його тактику [17].

Пошук ознак розкрадань здійснюється за трьома напрямками:

виявлення фактів вчинення або підготовки розкрадань;

виявлення предметів і документів, що містять ознаки розкрадання;

виявлення осіб, які можуть бути віднесені до категорії підозрюваних, очевидців.

У виявленні латентних розкрадань безпосередню участь приймає слідчий, який виявляє ознаки кримінального правопорушення, щодо якого не було почато досудове розслідування, в процесі провадження слідчих дій. Зокрема з фактами кримінальних правопорушень, вчинених іншими особами щодо яких не було почато перевірку, слідчий може стикатись під час проведення НСРД. Окрім цього, слідчий може давати доручення оперативним підрозділам щодо проведення НСРД. Безумовно, що при цьому отримана інформація може стосуватись не тільки фактів чи осіб щодо яких здійснюється провадження, оскільки після перевірки слідчим пошукова діяльність (фактично – за дорученням слідчого) може завершитись виявленням нового кримінального правопорушення – тобто, оскільки це доручення надавав слідчий, то він формально керував виявленням і він, відповідно, є суб'єктом пошукової діяльності. Якщо в ході розслідування було виявлено інше кримінальне правопорушення, яке не пов'язане з тим, щодо якого здійснюється провадження, матеріали відносно такого кримінального правопорушення виділяються зі справи і спрямовуються для вирішення питання про початок досудового розслідування, або ж приймається рішення про виділення справи в окреме провадження відповідно, якщо в додатковій перевірці виявлених фактів на предмет наявності в них ознак кримінального правопорушення не має потреби.

Також варто звернути увагу на взаємодії органів досудового розслідування з контролюючими органами, форми якої залежать в основному від завдань правоохоронних органів та їх сфери діяльності. Контролюючі органи, які в процесі здійснення своїх повноважень стикаються з фактами кримінальних правопорушень можуть (а в окремих випадках зобов'язані) надавати до правоохоронних органів необхідну інформацію. Правоохоронні органи можуть залучати до діяльності з виявлення кримінальних правопорушень відповідні органи з використанням їх компетенції.

Зазначене вище вимагає від правоохоронних органів створення системи отримання опера-

тивно значимої інформації, а це неможливо без використання всього арсеналу негласних сил, засобів і методів ОРД. Правильне застосування сил і засобів ОРД під час пошуку ознак розкрадань дозволяє своєчасно виявляти латентні кримінальні правопорушення; сприяє вирішенню кримінологічних завдань, в умовах яких відомі учасники злочинної діяльності, відомо, що вони вчиняють кримінальні правопорушення, але невідомі факти їх вчинення; виявляти ознаки, які безпосередньо вказують на злочинну діяльність і у цьому зв'язку використовувати їх у процесі доказування злочинної діяльності керівників ЖКГ; сприяє тактико-психологічному аналізу взаємовідносин у середовищі осіб, які пов'язані спільною злочинною діяльністю, що дозволяє вирішувати низку кримінологічних задач та визначати осіб, які становлять оперативний інтерес. Тобто виявлення фактів вчинення кримінальних правопорушень конкретними особами надає підстави для початку і конкретизації запобіжних заходів відносно них.

Таким чином, ефективним спеціально-кримінологічним заходом запобігання є ОРД. Основний недолік раніше розроблених методик виявлення кримінальних правопорушень – це слабкий зв'язок з динамічним процесом учинення кримінальних правопорушень в умовах їх латентності. Такі методики здебільшого не враховують засновану на глибокій конспірації «технологію» злочинної діяльності у сфері ЖКГ. Придатні для тих випадків, коли матеріали кримінальних проваджень вміщують відомості, що вказують на конкретну особу, яка вчинила кримінальне правопорушення (або інші важливі обставини), ці розробки значно менш корисні у випадку різкого дефіциту оперативно та процесуально значимої інформації. У результаті, діючи в подібних ситуаціях, практичні працівники вимушені спиратися головним чином на власний, часто небагатий досвід розкриття аналогічних кримінальних правопорушень.

У межах спеціально-кримінологічного запобігання виокремлено оперативно-розшукову профілактику, яка здійснюється переважно негласними заходами, з використанням сил, засобів і методів ОРД, основним завданням якої є недопущення вчинення розкрадань у сфері ЖКГ шляхом здійснення попереджувального впливу на об'єкті обслуговування (ЖКГ) шляхом використання прийомів психологічного впливу (передача необхідної інформації, переконання, примушування, навіювання). Тактичні прийоми оперативно-розшукової профілактики сприяють досягненню її мети – впливу на суб'єкта вчинення розкрадання. Водночас недосконалість її нормативно-правового регулювання (81%) зумовлює недооцінку оперативними підрозділами її можливостей (74%).

Зазначене вище вимагає від правоохоронних органів створення системи отримання оперативно значимої інформації, а це неможливо без використання всього арсеналу негласних сил, засобів і методів ОРД. Правильне застосування сил і засобів ОРД під час пошуку ознак розкрадань дозволяє своєчасно виявляти латентні кримінальні правопорушення; сприяє вирішенню кримінологічних завдань, в умовах яких відомі учасники злочинної діяльності, відомо, що вони вчиняють кримінальні правопорушення, але невідомі факти їх вчинення; виявляти ознаки, які безпосередньо вказують на злочинну діяльність і у цьому зв'язку використовувати їх у процесі доказування злочинної діяльності керівників ЖКГ; сприяє тактико-психологічному аналізу взаємовідносин у середовищі осіб, які пов'язані спільною злочинною діяльністю, що дозволяє вирішувати низку кримінологічних задач та визначати осіб, які становлять оперативний інтерес. Тобто виявлення фактів вчинення кримінальних правопорушень конкретними особами надає підстави для початку і конкретизації запобіжних заходів відносно них.

Елементами пошуку є: 1) сфера ЖКГ; 2) об'єкти: а) особи (які готують, вчинюють або вчинили розкрадання; які можуть бути залучені як агенти); б) предмети (угоди; готівкові кошти; податкові декларації; документи податкової звітності та інші; банківські картки та рахунки; матеріали обліків; товарно-транспортні накладні; ордери; рахунки-фактури; накладні; платіжні доручення; печатки і штампи; факсиміле; паспорти тощо); в) документи (перелік яких і пошукові ознаки, що містяться в них, позиціонуються в залежності від етапу розкрадання); 3) суб'єкти (оперативний працівник); 4) джерела оперативної інформації, а також тактичні прийоми її отримання.

Головними запобіжними напрямками діяльності оперативних підрозділів на спеціально-кримінологічному рівні є:

1) кримінально-розшуковий, завданням якого є запобігання привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері ЖКГ, виявлення, попередження, припинення та розкриття злочинної діяльності, розшук осіб, які переходять від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбування кримінального покарання. До об'єктів оперативного пошуку слід віднести посадовців керівного складу ЖКГ, предмети та документи;

2) оперативно-перевірочний, завданням якого є забезпечення адміністративно-правових режимів за допомогою оперативно-розшукових сил, засобів та методів;

3) пошуково-інформаційний (інформаційно-аналітична розвідка), завданням якої є здобуття інформації про розкрадання на об'єкті ЖКГ.

Така діяльність, має суттєву специфіку, яка полягає у тому, що: запобігання кримінальним протиправним діянням організованих житлово-комунальних груп із використанням дій, заходів та операцій оперативно-розшукової характеру розпочинається за наявності конкретної кримінальної ситуації або реальної загрози її виникнення; запобігання здійснюється в межах (в середині) кримінальної дії осередків кримінальної активності (ЖКГ); криміногенні чинники нейтралізуються безпосередньо під час проведення ОРД, заходів та операцій; запобіжний вплив продовжується і на стадіях досудового слідства та судового розгляду кримінальних проваджень.

Література

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.
2. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції. 2021 рік : монографія / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. Г. Вербенського. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 340 с.
3. Кримінологія : навч. посіб. / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О. Г. Колб та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужі. Київ : Атіка, 2009. 312 с.
4. Приполов І. І. Тактика протидії злочинності підрозділами кримінальної поліції України: професійна готовність оперативного співробітника. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 400–403.
5. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
6. Павленко С. О. Основи оперативно-розшукової тактики : монографія. Київ : Людмила, 2022. 624 с.
7. Павленко С. О. Окремі аспекти тактики оперативно-розшукової профілактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2 (47). С. 44–54.
8. Попередження і розкриття злочинів підрозділами карного розшуку : підручник / О.Ф. Долженков, Я.Ю. Кондратьєв ; за заг. ред. Ю.Ф. Кравченка. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2000. 392 с.
9. Гладкова Є.О. Теоретичні та прикладні аспекти тактики протидії злочинності. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. круглого столу (Харків, 27 жовт. 2017 р.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ., 2017. С. 48–52.
10. Підюков П.П., Конюшенко Я.Ю. Агентурні операції як різновид негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених новим КПК України, та їх нормативно-правова регламентація. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 38–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2013_1_9
11. Крупей С.Р. Удосконалення правового та організаційно-тактичного механізму використання

поліцейського «під прикриттям». *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 25–35.

12. Хірсін А.В. Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насилницької організованої злочинної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 291 с.

13. Корж В.П. Теоретические основы методики расследования преступлений, совершаемых организованными преступными образованиями в сфере экономической деятельности : монография. Харьков : Нац. ун-т внутр. дел, 2002. 412 с.

14. Аркуша Л.І. Риси та ознаки організованої злочинної діяльності за наявності корумпованих зв'язків. Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. Київ : Науково-дослідний інститут «Проблеми людини», 1998. Т. 10. С. 98–103 ; Аркуша Л.І. Про тактику виявлення діяльності організованого злочинного формування, яке має корумповані зв'язки. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 1998. Вип. 4. С. 47–53.

15. Крамаренко Ю.М., Потайчук І.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення виявлення організованих злочинних груп загальнокримінальної спрямованості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 495–504.

16. Яцюк О.В. Непроцесуальні форми взаємодії слідчих та оперативно-розшукових підрозділів під час розкриття і розслідування злочинів, скоєних організованими групами. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Право. 2009. № 1. С. 134–140.

17. Албул С.В., Загнибіда В. В. Поняття та складові оперативного (ініціативного) пошуку підрозділів карного розшуку. *Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 29 листоп. 2013 р.)*. Одеса : ОДУВС, 2013. С. 4–5.

Анотація

Шубіна С. А. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері житлово-комунального господарства. – Стаття.

У статті у рамках кримінологічних заходів запобігання охарактеризовано процес виявлення розкрадань у сфері житлово-комунального господарства і його основних ознак (виявлення здійснюється поза зв'язком з конкретною особою або фактом; основними завданнями є отримання первинної інформації про осіб, предмети, події (факти), які становлять інтерес для правоохоронних органів; ґрунтується на потенційній можливості розпізнання об'єкта за попередньо відомими ознаками; його зміст становить постійна, активна, цілеспрямована діяльність, постійно діючий циклічний процес у вигляді взаємодоповнюючих дій; спрямований на виокремлення об'єкта, що має відношення до ознак вчиненого латентного кримінального правопорушення; механізм виявлення включає в себе низку послідовно здійснюваних заходів; суб'єкт виявлення самостійно обирає заходи, методи і тактичні прийоми для виконання тактичної задачі).

Наголошено на головному напрямі запобігання – оперативно-розшуковій діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України. Виокремлені елементи пошуку (особи, предмети, документи), джерела оперативної інформації, а також тактичні прийоми її отримання. Запропонована умовна модель перекриття силами оперативно-розшукової діяльності лінії запобігання розкраданням у житлово-комунальному господарстві з урахуванням тенденції, яка полягає в наявності двох основних блоків: під час вчинення протиправних дій маскується факт вчинення кримінального правопорушення (натомість відома особа, яка їх може вчинити); за лінією запобігання таким протиправним діям організованими угрупованнями, в основному маскується як факт вчинення кримінального правопорушення, так і особи, які його вчиняють.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, привласнення, розтрата, службова особа, кримінологія, запобігання.

Summary

Shubina S. A. Special criminological measures to prevent appropriation, waste of property or possession of it by abuse of official position in the field of housing and communal services. – Article.

In the article, within the framework of criminological prevention measures, the process of detecting embezzlement in the field of housing and communal services and its main features is characterized (detection is carried out without connection with a specific person or fact; the main tasks are to obtain primary information about persons, objects, events (facts), which are of interest to law enforcement agencies; is based on the potential ability to recognize an object based on previously known features; its content is a constant, active, purposeful activity, an ongoing cyclical process in the form of complementary actions; aimed at identifying an object related to the signs of a latent criminal offense committed; the detection mechanism includes a number of sequentially implemented measures; the subject of detection independently chooses measures, methods and tactical techniques to perform a tactical task).

Emphasis is placed on the main direction of prevention – operational and investigative activities of operational units of the National Police of Ukraine. Search elements (persons, objects, documents), sources of operational information, as well as tactical methods of obtaining it are highlighted. The proposed conditional model of the overlap by the forces of operational and investigative activity of the theft prevention line in the housing and communal economy, taking into account the trend, which consists in the presence of two main blocks: during the commission of illegal actions, the fact of committing a criminal offense is masked (instead, the person who can commit them is known); along the lines of preventing such illegal actions by organized groups, both the fact of committing a criminal offense and the persons who commit it are mainly masked.

Key words: housing and communal economy, appropriation, embezzlement, official, criminology, prevention.